

Рада Національного банку України

Р І Ш Е Н Н Я

28 січня 2019 року

м. Київ

№ 1-рр

Про методи та форми прогнозування макроекономічних показників економічного і соціального розвитку України, а також монетарної політики

Рада Національного банку України вирішила:

1. Узяти до відома інформацію Правління Національного банку України щодо методів та форм прогнозування макроекономічних показників економічного і соціального розвитку України, а також монетарної політики.

2. Схвалити доопрацьовані з урахуванням результатів обговорення рекомендації Кабінету Міністрів України та Правлінню Національного банку України, доручити Комітету з монетарної політики Ради Національного банку України узагальнити зауваження і пропозиції членів Ради Національного банку України.

3. Рішення набирає чинності з дня його прийняття.

Голова Ради

Богдан ДАНИЛИЩИН

Інд. 10

СХВАЛЕНО

Рішенням Ради

Національного банку України

від 28 січня 2019 року № 1-рз

**Рекомендації Ради Національного банку України
Кабінету Міністрів України та Правлінню Національного банку
України стосовно координації методів та форм прогнозування
макропоказників економічного і соціального розвитку України, а
також грошово-кредитної політики**

1. Розглянути можливість узгодження переліку показників під час визначення вихідних параметрів в офіційних прогнозах Національного банку України та Кабінету Міністрів України.

2. Підвищити рівень координації між Національним банком України та Кабінетом Міністрів України в межах прогнозних процесів. Активне залучення до взаємодії між Національним банком України та Кабінетом Міністрів України (Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Мінфіном) не лише експертів на технічному рівні, а й осіб, які приймають рішення щодо політики (policy makers), сприятиме поліпшенню координації (узгодженості) між фіскальною та монетарною політикою.

3. З метою узгодження фіскальної та монетарної політики на середньострокову перспективу Кабінету Міністрів України і Національному банку України розглянути можливість використання інфляційної цілі Національного банку України під час розробки середньострокових прогнозів та застосування прогнозу Національного банку України щодо інфляції під час підготовки проектів Державного бюджету України.

**Рекомендації Ради Національного банку України Правлінню
Національного банку України**

1. Затвердити регламент процесу прогнозування в Національному банку України, що сприятиме підвищенню якості прогнозу в цілому.
2. Завершити роботу з упровадження системи внутрішнього контролю за процесом підготовки макроекономічного прогнозу та супроводження макроекономічних моделей (у тому числі щодо опису моделей і регламентів процесів).
3. Провести внутрішню оцінку якості прогнозування та зробити таку інформацію публічною, що сприятиме підвищенню рівня довіри до прогнозів Національного банку України.
4. Продовжити розвиток квартальної моделі QPM, складовими частинами якого мають стати публікації технічного звіту, і розробити відповідні процедури для швидкого сценарного аналізу.
5. Удосконалювати короткострокове прогнозування та використовувати допоміжні моделі для прогнозування інфляції і дезагрегації ВВП за видами діяльності й елементами витрат.
6. Продовжити розвиток DSGE через поступове вдосконалення базової моделі та аналіз політики.
7. Провести дослідження окремих аспектів механізму непокритого паритету процентних ставок із валютними інтервенціями та впливу довіри до монетарної політики на властивості моделі.
8. Удосконалювати модель QPM в умовах незаякорених очікувань, стійкого інфляційного тиску та нестійких ефектів перенесення. Посилити модельний блок ринку праці, враховуючи процеси трудової міграції та старіння населення.
9. Доповнити прогнозний інструментарій аналізом макропруденційних трансмісійних механізмів.

**Інформаційно-довідкові матеріали
щодо методів та форм прогнозування макроекономічних показників
економічного і соціального розвитку України, а також монетарної
політики**

**Законодавче забезпечення прогнозування макроекономічних
показників економічного і соціального розвитку в Україні**

Правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України визначено Законом України “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України” (далі – Закон про державне прогнозування). Згідно із цим законом та відповідними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України¹ (далі – Кабінет Міністрів) головним виконавцем та координатором робіт із прогнозування є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі – МЕРТ). Водночас безпосереднє здійснення Національним банком України (далі – Національний банк) прогнозу динаміки макроекономічних, грошово-кредитних, валютних та фінансових показників передбачене пунктом 16 статті 7 Закону України “Про Національний банк України” (далі – Закон про Національний банк). Отже, існуюча законодавча база створює два центри державного прогнозування в Україні: Кабінет Міністрів (в особі МЕРТ) і Національний банк.

Національний банк використовує власні прогнози для розроблення монетарної політики, а Кабінет Міністрів – для реалізації фіскальної політики та формування проекту бюджету на наступний рік (середньострокову перспективу). Наявність різних прогнозів сприяє кращій поінформованості економічних агентів про стан економіки та дає змогу учасникам ринку оцінити потенційну спрямованість як фіскальної, так і монетарної політики. Проте можливості економічних агентів щодо зіставлення цих прогнозів залишаються обмеженими – значна кількість макроекономічних показників (у тому числі показники зовнішнього сектору) є різними за методологією визначення. Водночас існуюча законодавча база забезпечує необхідне правове підґрунтя координації (зокрема можливості узгодження методології визначення вихідних параметрів) між прогнозами Національного банку та Кабінету Міністрів – відповідно до статті 17 Закону про державне прогнозування “МЕРТ разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, Національним банком України готує прогнози економічного і соціального розвитку України на середньо- та короткостроковий періоди”. Також додаткова координація

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 459 та Положення про МЕРТ.

прогнозного процесу не лише на рівні технічних експертів, а й на рівні керівництва Уряду та Національного банку сприятиме поліпшенню координації (узгодженості) між фіскальною і монетарною політикою та досягненню цілей як щодо цінової стабільності, так і щодо економічного зростання.

Додатково слід звернути увагу на той факт, що тексти окремих постанов Кабінету Міністрів йдуть у розріз із вимогою статті 17 Закону про державне прогнозування, а саме:

1) відповідно до підпункту 52 пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України № 459 від 20 серпня 2014 року та затвердженого ним Положення про МЕРТ МЕРТ разом з іншими центральними органами виконавчої влади (без Національного банку) готує прогнози індексів споживчих цін та індексів цін виробників промислової продукції;

2) відповідно до пункту 17 Порядку розроблення проектів прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 621 від 26 квітня 2003 року, МЕРТ лише подає Національному банку прогнозні показники обсягів номінального і реального ВВП, зовнішньої торгівлі, індексів споживчих цін та цін виробників, рівня безробіття.

Аналіз форм та методів прогнозування, що використовуються в Національному банку

Перехід до режиму інфляційного таргетування в Україні спирався зокрема на вже досить розвинуту систему макроекономічного прогнозування, яка в цілому відповідала початковим вимогам до середньострокової зорієнтованої на майбутнє монетарної політики. У Національному банку, як і в багатьох інших центральних банках, що перейшли до режиму інфляційного таргетування, використовується система прогнозування та аналізу монетарної політики (FPAS – Forecasting and Policy Analysis System). Використання таких систем покликане забезпечити якісне підґрунтя для прийняття рішень із монетарної політики. Додатковою перевагою від використання добре обґрунтованої та надійної системи аналізу та прогнозування монетарної політики є підвищення довіри до центрального банку.

Особливістю моделей макроекономічного прогнозування центральних банків, перш за все офіційних та неофіційних таргетерів інфляції, є те, що вони спираються на той самий теоретичний апарат, на який спирається і сам монетарний режим установлення та досягнення кількісних інфляційних цілей.

Такий підхід часто відрізняється за набором форм та методів прогнозування від тих, які використовуються міністерствами економіки/фінансів, незалежними експертами тощо для здійснення офіційних чи консенсус-прогнозів того чи іншого набору макроекономічних змінних (часто визначених на основі формальних вимог згідно з нормативними документами) чи прогнозування поведінки окремих ринків. Відмінності в методології прогнозування, теоретичних моделях, на які спирається базовий прогноз, та в прогнозних циклах у розрізі центробанків та інших офіційних органів є закономірним явищем. Основний зміст таких відмінностей зводиться до такого:

1) між центробанками та урядами існує конфлікт інтересів щодо змісту прогнозів. Для уряду прогноз є базою для номінальних значень бюджету, а тому сам по собі він не генерує потенціал для операційних рішень, проте може бути предметом політичного втручання в рамках бюджетного процесу. Для центробанків прогнози мають безпосередній операційний зміст. Вони інтегровані із цілями монетарної політики, навіть якщо мова не йде про прогноз інфляції, оскільки більшість інших об'єктів прогнозування структурно (на рівні теоретичної макромоделі) пов'язані через функціональну залежність із кінцевою монетарною ціллю. Крім цього, прогноз центробанку є інструментом комунікації та переважно спрямований на формування очікувань;

2) методологія прогнозування таргетерів інфляції є повністю інтегрованою з базовою теоретичною макроекономічною моделлю даного монетарного режиму. Відсутність теоретичного, методологічного та операційного бар'єрів між ними робить цілісною роботу центробанку, починаючи від встановлення кількісних інфляційних цілей і закінчуючи роботою трансмісійного механізму. Прогнози міністерств економіки/фінансів переважно спираються на модель "витрати-випуск" (міжгалузевого балансу) і спрямовані на визначення номінальних та реальних змінних бюджетного процесу. Вони (за винятком окремих найбільш розвинутих країн) не відштовхуються від теоретично навантаженого поділу на потенційні та циклічні змінні, що важливо для монетарної політики, побудованої на принципах новокейнсіанської макроекономіки;

3) система прогнозів центробанків і відповідна регламентація внутрішнього прогнозного циклу забезпечує процес ухвалення рішень щодо ключового інструменту монетарної політики та здійснення комунікацій. Наприклад, функція реакцій може містити експліцитне визначення прогнозної змінної, відповідно процентна ставка має змінюватися залежно від того, наскільки прогнозне значення параметра відхиляється від цільового.

Розвиток спроможності центробанків до прогнозування і відсутність монополії уряду на прогнозу роботу є стандартною практикою для всіх розвинутих країн та країн із ринками, що формуються. Виняток становлять лише країни зі специфічними політичними режимами, в рамках яких незалежність монетарних органів не має звичного для демократичних країн змісту.

У Національному банку модельний інструментарій системи прогнозування та аналізу монетарної політики складається з трьох основних блоків:

1) моделі для наукастингу і короткострокового прогнозування (VAR, ARMA, ECM):

ВВП;

наукастингу ІСЦ на основі веб-скрепінгу;

базового ІСЦ;

ціни продтоварів.

2) моделі для середньострокового прогнозування:

QPM (Quarterly Projection Model) – базова модель;

3) допоміжні моделі:

моделі світової економіки;

оцінювання фіскального імпульсу;

декомпозиція ВВП;

інші моделі.

Економетричні моделі (VAR, BVAR, ARIMA тощо) використовуються для постійного відстежування окремих залежностей, прогнозування поведінки окремих змінних. Веб-скрепінг дає змогу отримувати випереджаючу інформацію про динаміку споживчих цін – короткострокова та досить точна оцінка інфляції доступна приблизно за два тижні до публікації офіційних даних Державної служби статистики України.

Квартальна прогнозна модель (QPM) є базовою моделлю для довго- та середньострокових прогнозів. Ця базова модель є напівструктурною новокейнсіанською моделлю, доповнена змінними, які дають змогу аналізувати малу відкриту економіку, вплив ефектів перетікання (спілловєрів), доларизовану економіку тощо. DSGE-моделі малого масштабу використовуються для моделювання динаміки окремих процесів, допомагаючи сформуванню теоретичні основи здійснення судження, необхідні при інтерпретації, корекції чи респецифікації інших прогнозних інструментів.

Інші допоміжні моделі використовуються для специфічних функцій чи уточнення специфікацій базових моделей.

Хоча модельний інструментарій дозволяє надати консистентні кількісні оцінки майбутніх макроекономічних показників, роль припущень, якість вхідних даних та експертних суджень на кожному з етапів прогнозування мають вирішальний вплив на кінцеву якість прогнозу.

Прогнозний цикл є щоквартальним, охоплює шість тижнів та складається з таких ключових етапів:

- 1) розробка припущень;
- 2) розробка проекту прогнозу;
- 3) обговорення з куратором, іншими підрозділами та міністерствами;
- 4) попередня презентація базового сценарію членам Комітету з монетарної політики Національного банку (далі – КМП);
- 5) коригування базового сценарію;
- 6) засідання КМП і Правління Національного банку;
- 7) публікація Інфляційного звіту;
- 8) обговорення Інфляційного звіту і прогнозу з експертами.

Зазначений графік свідчить про те, що члени Правління Національного банку, які не входять до складу Комітету з монетарної політики, але приймають остаточне рішення щодо зміни параметрів ключових інструментів монетарної політики, поступово все більше залучаються до прогнозного процесу та діалогу з фахівцями з прогнозування, що сприяє поліпшенню ситуації порівняно з тією, що була два роки тому. Проте залишаються певні проблеми щодо якості і регулярності процесу залучення всіх членів Правління Національного банку до аналізу та обговорення результатів симуляції прогнозних сценаріїв. Більша залученість членів Правління Національного банку до процесу та обговорення таких сценаріїв сприятиме формуванню ними більш обґрунтованої оцінки середньострокової перспективи під час прийняття рішення стосовно процентної ставки.

Хоча учасниками прогнозного процесу на стадії обговорення є також інші міністерства та відомства, взаємодія між ними та Національним банком відбувається переважно на рівні безпосередніх виконавців, а будь-якого механізму (добровільного) узгодження окремих макроекономічних показників

(наприклад, індексу споживчих цін або зростання реального ВВП) немає. Здебільшого технічний рівень таких консультацій є індикатором недостатньої координації між Національним банком та Кабінетом Міністрів (в особі Міністерства фінансів та МЕРТ).

Нагадаємо, що безпосереднє здійснення Національним банком “прогнозу динаміки макроекономічних, грошово-кредитних, валютних та фінансових показників” передбачено серед інших функцій Національного банку пунктом 16 статті 7 Закону про Національний банк. Деталізацію цієї функції та призначення відповідального за прогноз структурного підрозділу Національного банку визначено в постанові Правління Національного банку від 21 травня 2015 року № 331. Згідно з цією постановою здійснення функції “підготовки макроекономічного прогнозу за основними секторами за різними сценаріями, розробки та супроводження системи прогнозних моделей” є одним із основних завдань Департаменту монетарної політики та економічного аналізу (далі – ДМПЕА). Проте, як убачається з результатів перевірок Департаментом внутрішнього аудиту функціональних блоків “Монетарна стабільність” та “Ринкові операції”, необхідно надалі здійснювати опис прогнозного процесу на рівні ДМПЕА у вигляді відповідного регламенту, що зменшить можливості дискретного втручання в прогнозний цикл та зробить процес прогнозування більш контрольованим.

Висновки

Наявність двох прогнозних центрів (Національний банк та Кабінет Міністрів) створює передумови для інституціональної конкуренції і в такий спосіб забезпечує ліквідацію монополії на прогноз, що особливо важливо для центробанків із мандатом на забезпечення цінової стабільності та суспільств, уразливих до політичного втручання в рамках бюджетного процесу.

Аналіз наданих Правлінням Національного банку матеріалів свідчить про те, що методи та форми прогнозування макропоказників економічного і соціального розвитку України, а також грошово-кредитної політики, які використовуються в Національному банку, відповідають практикам інших центральних банків країн, що розвиваються, а якість прогнозів поступово поліпшується. Водночас процес формалізації та документації прогнозного процесу в межах Національного банку має бути пришвидшений, оскільки сам процес підготовки макроекономічного прогнозу та супроводження макроекономічних моделей не внесено до Реєстру процесів Національного банку², а в Положенні про Департамент монетарної політики та економічного

---

² Затверджений наказом Національного банку від 01 листопада 2017 року № 1087-но.

аналізу система внутрішнього контролю не описана, як це передбачено Положенням про систему внутрішнього контролю Національного банку³.

Після формалізації прогностного процесу та опису модельного інструментарію доцільно провести науковий аудит моделей, що використовуються для прогнозування макроекономічних показників.

Глобальна фінансова криза продемонструвала необхідність удосконалення макроекономічного прогнозування на основі вивчення так званих реальних фінансових зв'язків. Відповідно до цих міркувань необхідно підвищити увагу до вивчення прогностних властивостей фінансових змінних із відповідним удосконаленням структури існуючих прогностних моделей.

Зокрема, заслуговує на окрему увагу моделювання таких каналів:

- 1) банківського капіталу;
- 2) ліквідності;
- 3) зміни вартості активів;
- 4) спредів.

Необхідно продовжити роботу щодо розрахунку індексу фінансових умов із пошуком найефективнішої в прогностичному плані його структури. У рамках моделювання базового макроекономічного сценарію учасникам прогностного процесу слід приділити більшу увагу персистентності інфляції, а також тиску на базову інфляцію з боку шоків небазової інфляції. Також підвищеної уваги до блоку сектору “Праця” потребують процеси трудової міграції та зміни на ринку праці, що відбулися останнім часом.

---

³ Затверджене рішенням Правління Національного банку від 27 травня 2016 року № 28-рш.